

Лінгвокультурологічна специфіка концепту РАДІСТЬ

Дерев'янка О.А., Бронівська Ю. (Івано-Франківськ)

Проблематика статті перебуває у руслі сучасних культурологічних студій, спрямованих на вивчення концептів національної культури. Хоч дослідниками у цьому плані отримано чимало важливої інформації, проте через складність проблеми все ще існує низка нерозв'язаних та дискусійних питань.

Концепт радість ще недостатньо вивчений у сучасній англійській та українській мовах. Увага вітчизняних та зарубіжних лінгвістів (А. Белової, Й. Стерніна, Р. Фрумкіної) зосереджена здебільшого на негативних емоціях, тоді як емоції позитивного спектру – майже не вивчаються.

Головний лінгвокультурний зміст будь-якого концепту – це здатність відтворити в своїй афективній реалізації специфіку національного менталітету, національного характеру. Це надає афекту лінгвокультурного статусу. Основними складовими структури лінгвокультурного концепту вважаємо понятійну, образну і предметну. Понятійний компонент відображає ознакову та дефініційну структури; образний – фіксує концептуальні метафори, що підтримують концепт у мовній свідомості; предметний – детермінований місцем концепту у мовній системі лінгвокультурного колективу. У статті здійснюється спроба описати понятійний компонент концепту “радість”.

Пізнаючи світ, людина по різному сприймає предмети і явища. Одні події викликають захоплення, інші – сум, гнів, тощо. Радість – це духовне утворення, яке регулює відношення людини до своєї успішності і усвідомлення власного життя (за всіма параметрами відповідає вузькому розумінню концепту як культурно-специфічного вербального утворення). Концепт “радість” розглядається вченими передусім у поетичній картині світу. Так, в українській поетичній картині світу склався міфологічний образ радості, згідно якого “радість – це прекрасне жіноче почуття, яке живе на межі двох світів, земного і небесного, з обличчям неземної краси, з очима, що вивчають небесний світ, з теплим, легким диханням, з добрими теплими руками, з легкими руками-стопами, на яких радість

приходить і йде геть, однак сильними крилами, на яких радість відлітає геть і прилітає, окрилюючи людину, даруючи їй можливість літати на крилах радості. Легке та м'яке світло, яке може посилюватися до осліплюючого захоплення, і м'яке тепло, що має здатність перетворюватися в очищуючий вогонь – дві основні характеристики Радості і водночас дві стихії, які утворюють двоєдину субстанцію радості в двох її взаємопов'язаних іпостасях: радості душі та радості серця” [1:].

В українській культурі “радість” сягає часів старослов'янської мови. Бог Ра вважався богом сонця, світла, тепла. У християнській літературі радість асоціюють із словом СтРажДати, що означає “СоТвори Дань Богу (Ра)”, тобто, щоб отримати справжню радість, потрібно вистраждати. Відмова від деяких речей, тобто утримання, відіграє роль страждань, після яких настає радість, тобто довгоочікуване досягнення бога. Християни вважають, що без утримання – все є сірою суєтою та автоматизмом. Очевидно, що почуття радості тяжіє до духовного, небесного. Народне прислів'я: “Стоїть море на п'яти стовпах: тіло – то (цар) каже: радість моя, а душа – то (цариця) каже: пагуба моя (чарка)”.

В астрології Юпітер символізує силу і могутність, тому легко простежити походження англійського слова “joy”. Насправді, це – латинське слово “Jov(is)” = Jupiter. У тлумачних словниках англійської мови знаходимо пояснення радості, як “почуття, виявлення або стан великої втіхи або щастя, яке спричинене чимось винятково хорошим”, як-от: “to fill with ecstatic happiness, pleasure or satisfaction”.

Отримані дані підтверджують прагматичну спрямованість американської етносемантичної особи, орієнтованої на діяльність та досягнення мети. Зазначені соціокультурні якості суб'єкту радості визначають, у свою чергу, переважний спосіб концептуалізації ним радості як перемоги – успіху, а також винагороди за витрачені задля досягнення мети зусилля.

Література:

1. Дьякова Н. А. Лингво-богословская составляющая концепта радость в русском языке // Мова і культура. – К.: В-во Дім Дмитра Бураго, 2007. – Вип. 9 – Т. 4 (92) Лінгвокультурологічна інтерпретація тексту. – С. 10-17.